

Mnoho obeť politických procesov končilo v uránových baniach

„Ani ja, ani ďalší pracovníci, ktorí prišli so mnou do vyšetrovania, sme nepoznali zákony a ich znalosť sa od nás ani nevyžadovala (...) smerodajným bolo to, čo zaviedli poradcovia a rozhodnutia ministra.“

Bohumil Doubek
veliteľ vyšetrovateľov ŠtB

„Pri nepretržitých, desiatky hodín trvajúcich výsluchoch v Ruzyni a v Košiciach mi zlyhávala predstavivosť a vybavovala mi situácie, ktoré sa nikdy nestali. (...) K súdnemu pojednávaniu ma priviedli telesne a duševne úplne vyčerpaného a zas-trašeného vyhrážkami referentov. Odsúdili ma na 15 rokov.“

Imrich Staríček
politický väzeň

Jánom Vojtaššákom, Michalom Buzalkom a Pavlom Gojdičom (1951). Kontakty s pofebruárovou emigráciou viedli k procesu s **Jurajom Dlouhým a spol.** (1951) – jeho výsledkom boli dva tresty smrti a štyri doživotia. Po roztržke ZSSR s Juhosláviou sa cieľom represie stali aj slovenskí komunisti, ktorí skončili pred súdom v rámci skupiny tzv. slovenských buržoáznych nacionalistov **Gustáv Husák a spol.** (1954).

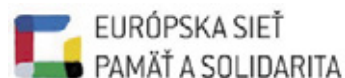
Po zmene domácich a zahraničných pomerov v rokoch 1953 a 1954 síce opadol záujem o organizovanie veľkých verejných procesov, no politické procesy zostali pevnou súčasťou komunistického režimu v Československu až do roku 1989.

POLITICKÉ PROCESY NA SLOVENSKU V ČÍSLACH

Do roku 1954 bolo na Slovensku z politických dôvodov odsúdených približne 25 000 osôb (do roku 1989 celkovo 71 168 osôb), pričom na popravisku skončilo 45 odsúdených (do roku 1989 celkovo 50 osôb). Najväčšie množstvo osôb bolo odsúdených za trestné činy hospodárskej povahy a slúžili ako nástroj kolektivizácie slovenského poľnohospodárstva. V konečnom dôsledku však politické procesy postihli všetky sociálne vrstvy, profesijné a záujmové zoskupenia.

CHCEŠ VEDIEŤ VIAC?

Odporúčané webstránky:
www.upn.gov.sk; www.enrs.eu

POLITICKÉ PROCESY NA SLOVENSKU (1948 – 1954)

Po Februári 1948 komunistický režim odštartoval hlbokú premenu slovenskej spoločnosti, do ktorej vnášal nové, často pochybné hodnoty, a naopak, domáce a stáročiami overené hodnoty zatracoval. Zmeny sprevádzali zásahy do každodenného života občana a ovplyvňovanie jeho myslenia a vedomia. To sa stretlo s odporom jednotlivcov i celých skupín občanov, z ktorých viacerí začali aktívne vystupovať proti novému režimu. Odpoveďou bola zvýšená perzekúcia a represia, pričom jej najvyššou formou boli politické procesy.

1. polovica 50. rokov

Veliteľ vyšetrovateľov
ŠtB Bohumil Doubek

1. polovica 50. rokov

Obávany prokurátor
Josef Urválek

1. polovica 50. rokov

V sene republiky.

Štátny súd, odd. v Bratislave dňa 7. februára 1952 vydal tento

Rozsudok:

Ovinení:

I. Ladislav H. E. E. E., nar. dňa 22. januára 1932 v Piesku, okr. Brezno, študent vyš. priemyselnej školy strojníckej, posl. bytom v Gbelciach, okr. Štúrovo,

II. Anton T. a. E. E., nar. dňa 2. júna 1932 v Skalici, okr. dtto, študent vyš. priemyselnej školy strojníckej, posl. bytom v Bratislave, Uršulínska č. 3,

III. Josef K. a. E. E., nar. dňa 24. decembra 1932 v Detve, okr. Zvolen, študent vyš. priemyselnej školy elektrotechnickej, posl. bytom v Pobrežskej Polhore č. 130, okr. Brezno,

IV. Michal G. a. E. E., nar. dňa 21. októbra 1933 v Prívidzi, študent vyš. priemyselnej školy strojníckej, posl. bytom v Bratislave, Uršulínska č. 3,

V. Juraj B. a. E. E., nar. dňa 15. apríla 1933 v Gbelciach, automechanik úrad, posl. bytom v Gbelciach, kolónia č. 25 okr. Štúrovo,

VI. Rudolf G. a. E. E., nar. dňa 5. marca 1934 v Dolných Vešterciach, okr. Kľobovec, traktorista, posl. bytom v Gbelciach, Kolónia č. 21, okr. Štúrovo,

súvinia:

Ladislav H. E. E., Anton T. a. E. E., Josef K. a. E. E. a Michal G. a. E. E., že od polovice októbra 1950 do augusta 1951 v Bratislave spolčili sa navzájom k pokusu rozvrátiť ľudovodemokratické zriadenie republiky, ktoré je zaraďované Ústavou a k takému činu hrozili zbraňou, strelivo a výbušniny, pričom Michal G. a. E. E. v čase spáchania činu dovŕšil 15 a neprekročil 16 rok.

Juraj B. a. E. E. a Rudolf G. a. E. E. hoci v máji 1951 v Gbelciach hodnoverne spáchali sa dozvedeli, že Ladislav H. E. E. a Anton T. a. E. E. spáchali velezradu v čase takzvaných trestných orgánov národnej bezpečnosti, pričom Juraj B. a. E. E. tr. činu dovŕšil 15 a neprekročil 16 rok.

Cezom tento Juraj B. a. E. E. od nesúhlasného činu do svojho zatknutia neoprávnene držal a posil. zbýš.

Rozsudok Štátneho
súdu v BratislaveSídlo Štátneho
súdu v Bratislave
bol Justičný
palácBývalá sudkyňa
Zdenka Fenclová
po zatknutí ŠtB

PRÍČINY A CIELE

Politické procesy sú sprievodným javom každého totalitného režimu. V rôznej intenzite a rozsahu boli v rokoch 1948 – 1989 aj súčasťou komunistického režimu v Československu, pričom najbrutálnejšiu formu zaznamenali v rokoch 1948 – 1954.

Ich charakter, zameranie a rozsah ovplyvňovali viaceré faktory. **Zo zahraničnopolitického hľadiska bolo rozhodujúce presadzovanie záujmov ZSSR.** Od komunistického Československa, ktoré bolo pevnou súčasťou sovietskeho bloku, sa očakávala úplná poslušnosť a podriadenosť Moskve. Eskalácia studenej vojny odštartovala v celom sovietskom bloku vlnu politických procesov, ktorou si J. V. Stalin vynucoval bezvýhradné plnenie svojich požiadaviek.

Z vnútropolitického pohľadu bolo rozhodujúcim faktorom presadzovanie mocenskopolitických, ekonomických a kultúrnych cieľov československého komunistického vedenia. Položiť základy, vybudovať konštrukciu totalitného režimu a udržať ju pri živote sa podarilo vďaka nezákonným politickým procesom. Keďže Slovensko sa v dôsledku víťazstva Demokratickej strany v parlamentných voľbách roku 1946 považovalo za slabší článok v rámci východného bloku, mnohé politické procesy mali u nás špecifickú príchut boja proti údajnému slovenskému nacionalizmu a separatizmu.

Medzi hlavné ciele politických procesov v rokoch 1948 – 1954 patrilo presadzovanie zámerov oficiálnej politiky a potvrdzovanie jej správnosti, potrestanie a odstránenie skutočných alebo vymyslených odporcov režimu a šírenie atmosféry strachu, ktorý v spoločnosti pôsobil ako stabilizačný prvok.

MECHANIZMUS VÝROBY

Termínom politické procesy označujeme súdne a mimosúdne rozhodnutia, o ktorých nerozhoduje príslušná jurisdikcia samostatne, ale sú ovplyvňované politickou mocou. **Obete politických procesov na Slovensku boli po roku 1948 súdené za činy politickej a protištátnej povahy, ktoré v rozpore s demokratickými princípmi, ľudskými právami a slobodami zákon označoval za trestné.** Zo začiatku to bol zákon č. 50 z roku 1923, od októbra 1948 zákon č. 231 a od augusta 1950 trestný zákon č. 86.

Politické procesy mali svoj vlastný mechanizmus výroby, ktorý tvorilo niekoľko článkov. **Najdôležitejším boli vedúce orgány komunistickej strany.** Pôsobili hlavne v začiatkovej a v konečnej fáze výroby politických procesov – podľa aktuálnej politickej situácie schvalovali ich konanie, celkovú politickú koncepciu a aj výšku trestov, ktoré boli pre súd záväzné. **Druhým článkom bola Štátna Bezpečnosť, pre ktorú sa výroba politických procesov stala hlavnou náplňou jej činnosti.** Brutálnym fyzickým a psychickým nátlakom nú-

tili zatknuté osoby k priznaniu k vykonštruovaným alebo vymysleným trestným činom a v neskoršej fáze ich pripravovala na súdne konanie. **Posledný článok tohto mechanizmu tvorili justičné orgány, ktoré vstupovali do záverečnej fázy výroby politických procesov.** Vynášali politicky schválené rozsudky, celému nezákonnému procesu dávali zdanie legality, a tým z celého súdneho konania robili divadlo, ktoré malo „vychovávať masu“. Politické procesy sa organizovali na všetkých úrovniach justície, no kľúčovú úlohu zohrával Štátny súd a Štátna prokuratúra.

NAJVÝZNAMNEJŠIE POLITICKÉ PROCESY

Prvé politické procesy na Slovensku odštartovali už v roku 1948 a prvým cieľom komunistov sa stali ich politickí opONENTI. V procese s **Ottom Obuchom a spol.** odsúdili bývalého predsedu DS Jána Ursínyho a v ďalšom procese aj jej dvoch generálnych tajomníkov – **Miloša Bugára a Jána Kempného.** Vlna veľkých politických procesov však prepukla v roku 1949, keď v procese s **Albertom Púčikom a spol.** padli tri tresty smrti. V roku 1950 nasledoval proces s **Bernardom Jaškom a spol.** s dvoma trestami smrti a proces s juhoslovenským vicekonzulom v Bratislave **Šefikom Kevičom a spol.** s rovnakým výsledkom. Procesy s bývalými partizánskymi veliteľmi reprezentoval proces s **Viliamom Žingorom a spol.** (1950), v ktorom padli tri tresty smrti. Vyvrcholením útokov proti katolíckej cirkvi bol proces so slovenskými biskupmi